

NODARBĪBAS APRAKSTS

KĀPĒC MEDIJUS UZSKATA PAR CETURTO VARU, UN KĀ TIE ŠO FUNKCIJU PILDA?

7.-9. UN 10.-12. KLASEI (DAŽĀDI UZDEVUMI)

Tematu var lakoniski aplūkot 40 min laikā vai kopā ar mājasdarbu un tā prezentāciju izvērst uz divām mācību stundām (atkarībā no tā, ko skolotājs/a izvēlas no piedāvātajiem uzdevumiem).

STUNDAS MĒRĶIS

Iepazīstināt skolēnus ar mediju funkcijām un nozīmi sabiedrības dienaskārtības noteikšanā, ar praktiska uzdevuma palīdzību veidot priekšstatu par ziņu atlasī un ar to saistītiem riskiem.

STUNDAS REZULTĀTI

Zināšanas par mediju funkcijām un faktoriem, kas ietekmē sabiedrības dienaskārtību.

Prasmes atrast informāciju, kā sazināties ar valsts iestādēm un medijiem, lai informētu par kādu problēmu.

Kompetence analizēt, kā mediji īsteno savas funkcijas, un veikt informācijas atlasī atkarībā pēc tās nozīmības sabiedrībai.

NEPIECIEŠAMS

Skolotājam/ai: dators un ekrāns, tāfele. Ja veic redakcijas darba praktikumus, tad arī šķēres darba lapā iekļauto virsrakstu sagriešanai.

Skolēniem: mācību stundas laikā - rakstāmriks un papīrs pierakstu veikšanai, viedtālrunis, dators vai planšetdators.

STUNDAS SATURS

Sastāv no iesildīšanās uzdevuma, teorijas, 3 uzdevumiem 7.-9. klasei (tostarp, 1 mājasdarbs) un 4 uzdevumiem 10.-12. klasei, un stundas rezumējuma. Viss saturs pieejams MS Power Point prezentācijā "Kāpēc medijus uzskata par ceturto varu, un kā tie šo funkciju pilda?"

UZDEVUMU APRAKSTS

UZDEVUMA NOSAUKUMS

UZDEVUMS

KOMENTĀRI

Iesildīšanās – kāpēc nepieciešami mediji?
(3-6 min)

Kāpēc ir nepieciešami mediji?
Īsā saruna pa pāriem. Pēc tam katrs no pāriem, visiem dzirdot, nosauc vienu iemeslu. Tie nedrīkst atkārtoties.

Ja kādam pārim atbilžu varianti jau izbeigušies, pārējie drīkst palīdzēt. Var ieteikt skolēniem pirms tam iemeslus mediju nepieciešamībai ierakstīt pierakstu kladē vai uz lapiņām – tas palīdz koncentrēties.

<p>Uzdevums mediju funkciju detalizētākai apguvei</p>	<p>Grupas darbs, apspriežot atbildes uz vietas klasē un apkopojot piemērus uz A2 (vai cita izmēra) lapām;</p>	<p>Vēlams izveidot 5 grupas – tik, cik mediju funkciju (katra grupa izlozē vienu).</p>
<p>1. versija 10.-12. klasei (7-8 min apspriede grupā + kopīga diskusija / grupas darba rezultātu prezentācija klasē)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kāds mediju saturs (konkrēti raidījumi vai mediji kopumā) ir atbilstošs piemērs katrai no mediju funkcijām? Ieteicams nosaukt piemērus gan no drukātajiem, gan elektroniskajiem medijiem; 2. Kāds ir vērtējums par to, cik veiksmīgi šīs funkcijas īsteno mediji Latvijā? 	<p>Šis nav ļoti sarežģīts uzdevums grupām, lai gan var arī rasties nepieciešamība izmantot viedtālruni, lai interneta meklētājā apskatītos, piemēram, LTV1, TV3 vai Latvijas Radio 1 programmu, vai Latvijas Pasta preses izdevumu abonēšanas katalogu. Ja ir iespēja, katrai grupai var iedot A2 vai cita liela izmēra lapu, kur izveidot pārskatu, ko izmantot grupas darba prezentācijā.</p> <p>Ja grupām trūkst ideju, skolotājs/a var palīdzēt ar piemēriem, kas pie attiecīgajām funkcijām norādīti prezentācijas slaidos.</p>
<p>2. versija 7.-9. klasei kā mājasdarbs</p>	<p>Mājasdarbs – individuāli (vai grupās) izveidot pārskatu vietnē padlet.com, kurā apkopot mediju piemērus – attēlus, saites u.tml., kas ilustrē konkrētās mediju funkcijas izpildi, piemēram, ja tā ir izklaides funkcija, tad var publicēt raidījumu vai TV programmu logo, saites uz šiem piemēriem uz to mājaslapām, vai šovu dalībnieku / vadītāju foto u.tml. Rezultātā ir izveidots padlet.com pārskats ar asociācijām un visu atbilstošo, kas raksturo konkrēto mediju funkciju.</p>	<p>Var noteikt minimālo soli, piemēram, izveidotajam padlet.com apkopojumam jāietver vismaz 10 vienības – foto, saites, logo u.tml. Nākamajā tikšanās reizē var aicināt dažus skolēnus prezentēt izveidotos “padletus”.</p> <p>Vērtējot skolēnu paveikto šajā mājasdarbā, svarīgi kritēriji:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Izveidotā padlet.com apkopojuma apjoms (vai ir iekļautas vismaz 10 vienības); • Apkopojumā ietverto piemēru, asociāciju atbilstība attiecīgajai mediju funkcijai; • Piemēri no dažādiem mediju veidiem (drukāti, audio, audiovizuālie mediji, interneta mediji u.tml.); • Piemēru dažādība (piemēram, izklaides funkcijā ir apkopoti

		dažādi šovi, nevis fotogrāfijas tikai no viena).
Saruna pa pāriem 10.-12. klasei (5 min + apspriede visiem klasē)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kāpēc ir svarīga tieši mediju «sargsuņa» funkcija? 2. Cik, Jūsaprāt, labi to veic Latvijas mediji? <p>Skolēns / skolniece nr. 1 izstāsta savu viedokli uz 1. jautājumu un rūpīgi klausās atbildi uz 2. jautājumu.</p> <p>Skolēns / skolniece nr. 2 rūpīgi klausās atbildi uz 1. jautājumu un izklāsta savu viedokli par 2. jautājumu.</p>	<p>Pēc tam daži pāri ar viedokļiem iepazīstina pārējos klases biedrus - publiski tiek atstāstīts klases biedra / biedrenes teiktais, tādējādi sekmējot ieklausīšanās un precīzas atstāstīšanas prasmes.</p> <p>Lai pievienotu spēles elementu, pāri pirms tam izlozē dažādu krāsu lapiņas (piemēram, vienam pārim – sarkana, otram – zaļa utt.). Otrs visu krāsu lapiņu komplekts paliek pie skolotāja/as. Lai uzzinātu, kurš pāris prezentē nākamais, skolotājs/a izlozē nākamās krāsas lapiņu vai lūdz to izdarīt kādam no skolēniem.</p>
Praktiskais darbs 7.-9. un 10.-12. klasei – iestāžu un mediju kontaktinformācijas atrašana (5 min + rezultātu apspriede)	<p>Cik viegli / grūti ir atrast kontaktinformāciju iestāžu un publisko personu (tās nav domātas slavenības) mājaslapās un šo iestāžu profilus sociālajos medijos?</p> <p>Katram/ai atrast kādu valsts vai pašvaldības iestādi un tās kontaktinformāciju mājaslapā un kontus sociālajos medijos, lai nepieciešamības gadījumā varētu uzrakstīt e-pastu vai ziņojumu. Uzdevumu var papildināt arī mediju kontaktinformācijas atrašanu.</p> <p>Apspriežot rezultātus, skolēni dalās ar savu pieredzi un skolotājs/a rezumē par to, cik viegli vai sarežģīti mūsdienās ir pašam iedzīvotājam sazināties ar iestādēm – uzdot jautājumu vai darīt zināmu par kādām problēmām.</p>	<p>Pirmais solis – kādai valsts vai pašvaldības iestādei sameklēt kontaktinformāciju mājaslapā. Otrais solis - tās profilu sociālajos medijos. Vai tāds ir? Vai ir iespējams sazināties?</p> <p>Iespējams, vienkāršākais, ar ko sākt, – apskatīt ministriju mājaslapas un profilus sociālajos medijos – tām dažos pēdējos gados ir izveidots vienots dizains, tāpēc kontaktu sadaļu atrast būs ļoti vienkārši.</p> <p>Mazliet sarežģītāk - izvēlēties katram kādu meklēšanas priekšmetu (iestādi) no “LURSOFT” datu bāzes “Publiskās personas un iestādes” https://iestades.lursoft.lv/. Šādi var arī meklēšanu sašaurināt, apskatot tikai to, kas attiecas uz noteiktu administratīvo novadu, kurā atrodas izglītības iestāde.</p>

Ja šķiet, ka skolēni paši nesameklēs publiskās personas un iestādes, tad iespējamais saraksts, ko skolēni var izlozēt:

- Aizsardzības ministrija
- Kultūras ministrija
- Labklājības ministrija
- Ekonomikas ministrija
- Valsts kanceleja
- Valsts prezidenta kanceleja
- Latvijas Nacionālais kultūras centrs
- Rīgas dome
- Pašvaldība, kurā atrodas izglītības iestāde
- Latvijas Nacionālā bibliotēka
- Latvijas Nacionālais mākslas muzejs
- Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrs
- Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs
- Nodarbinātības valsts aģentūra
- Jaunatnes Starptautiskā programmu aģentūra
- Latvijas Nacionālais arhīvs

Informācijai: skaidrojums, ar ko atšķiras publiska persona no iestādes, rodams Valsts pārvaldes iekārtas likuma I nodaļā:

<https://likumi.lv/ta/id/63545-valsts-parvaldes-iekartas-likums>.

Praktiskais darbs
10.-12. klasei –
redakcijas darba
praktikums

(10 min klasē)

Katrai grupai tiek iedoti 12 rakstu virsraksti. Tie vēsta gan par aktuālajiem notikumiem, gan balstās uz slavenību sociālo mediju ierakstiem un uzņēmumu preses relizēm. Grupai jāizvēlas TOP5 ziņas, kas izskanēs ziņu ēterā, tās jāsarindo svarīguma secībā (sāk ar pirmo svarīgāko ziņu), tostarp, jāvienojas, kura būs

leteicams īstenot uz vietas klasē (ne kā mājasdarbu).

Darba lapā "Redakcijas darba praktikums" ir tabula ar 12 virsrakstiem. Tos var sagriezt un attiecīgi izvēlētos TOP5 izkārtot uz galda vai salīmēt uz tukšas lapas, pielikt ar magnētiņiem uz tāfeles u.tml.

Katra grupa izveido savu ziņu TOP5 un prezentē ar izvēles

	<p>svarīgākā informācija jeb ziņu sižets nr. 1).</p> <p>Rezultātā katra grupa izveido savu ziņu TOP5 (to var fiksēt uz tāfeles vai sagriezt ziņu nosaukumus no darba lapas un sarindot tos secībā) un prezentē ar izvēles pamatojumu.</p> <p>Visticamāk, dažādām skolēnu «redakcijām» jeb grupām būs kaut nedaudz atšķirīgas ziņu izvēles.</p>	<p>pamatojumu – pēc kādiem kritērijiem ziņas ir atlasītas un sarindotas secībā.</p> <p>Informācijai: daļa virsrakstu ir īsti, daļā – nomainīts uzņēmuma nosaukums vai personas vārds, lai šos piemērus padarītu pārļaicīgākus, ne tik piesaistītus konkrētam laika posmam.</p>
<p>Apspriede pēc grupas darba “Redakcijas darba praktikums”</p>	<p>Sk. darba lapu «Redakcijas darba praktikums».</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Cik viegli vai grūti bija pieņemt lēmumu par TOP5 ziņām? 2. Pēc kādiem kritērijiem grupas vadījās? 3. Vai grupām bija kopīgas tendences? Kādas? 	<p>Nav vienas atbildes par to, kāda ziņu secība būtu pareiza. Kritēriji, pēc kuriem var vadīties, – ziņas sabiedriskais nozīmīgums, atbilstība mērķauditorijai (vai tā varētu būt saistoša tikai vienas pilsētas vai visas valsts iedzīvotājiem), kā arī tradicionālās ziņas vērtības (piemēram, aktualitāte, tuvums, konflikts u.c.).</p>
<p>Mājasdarbs 7.-9. klasei – kādi ir patlaban Latvijā un pasaulē aktuālie jautājumi, pēc tam rezultātu apspriede klasē</p>	<p>Aptaujāt ģimenes locekļus un citus pazīstamos par to, kuri, viņuprāt, šobrīd ir svarīgākie / aktuālākiem temati Latvijā un pasaulē un kas ir veidojis priekšstatu, ka šis temats ir svarīgs.</p> <p>Rezultātus ierakstīt kādā no platformām, kur tiek veidots apkopojums, piemēram, skolotājs/a pirms tam izveido iespēju iesniegt atbildes Google forms, Menti.com, Google Jamboard, Padlet.com vai kur citur. Skolēni ieraksta:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) tematus, kurus viņu tuvinieki norādījuši kā patlaban aktuālus; 2) kas aptaujātajiem ir veidojis priekšstatu, ka temats ir svarīgs (dzirdēts medijos, izstāstīja 	<p>Lai skolēniem būtu aptuveni vienāds atbilžu skaits, tie var būt, piemēram, četri līdz pieci aptaujātie, katram lūdzot nosaukt piecus patlaban aktuālus tematus.</p> <p>leteicams izmantot formatīvās vērtēšanas principu, citādi ir grūti novērtēt skolēna veikumu ar kādu konkrētu atzīmi (jo skolēni nevar ietekmēt respondentu sniegtās atbildes – tās var būt arī atšķirīgas atkarībā no tā, kādā informācijas telpā respondenti atrodas jeb kādus medijus un citus informācijas avotus izmanto).</p> <p>Galvenais – darbs ir paveikts pietiekamā apjomā un skolēns ir guvis izpratni par to, kā mediji, sociālie mediji un citi informācijas avoti rada priekšstatu par to, kādi</p>

kaimiņi, izlasīja sociālajos medijos u.tml.).

patlaban ir aktuālākie jautājumi Latvijas un pasaules mērogā.

Jautājumi rezultātu apspriedei:

1. Ko var secināt pēc aptaujas?
Kas ir ietekmējis cilvēku priekšstatus par to, kas patlaban Latvijā un pasaulē ir aktuālākie / svarīgākie temati?
2. Kam ir vislielākā ietekme uz to, kurus jautājumus cilvēki atzīst kā būtiskākos?
3. Kādi varētu būt ar to saistītie riski?

Rezumējums –
saruna klasē

1. Kas pēc nodarbības ir mainījies mediju funkciju izpratnē?
2. Kam turpmāk pievērsīsiet lielāku uzmanību, lasot ziņas?

Lai sarunā iesaistītu plašāku skolēnu loku – ne tikai aktīvākos - , var izmantot metamo kauliņu. Vispirms skolēniem dod minūti laika apdomāties. Pēc tam skolēns met metamo kauliņu. Kāds cipars izkrīt – tik skolēni aiz viņa tiek izlaisti, un vārds dots nākamajam skolēnam. Pēc atbildes sniegšanas, tieši viņš/ viņa ir nākamais, kurš met metamo kauliņu.
